
Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroî a primî două numere unul după altul.

Căsătoria liberă și prostituția.

„Căsătoria ieste asociațiunea bărbatului și a femeii întemeiată pe simțimîntul moral al dragostei și supusă îndoitei legi a libertății și a egalității.”

Emile Accollas (Le Mariage)

Studiul meu asupra căsătoriei libere a avut efect asupra reacționarilor sociali, cari mi-au trimes un adevărat potop de scrisori. Unele mă înjură, altele mă întrebă dacă am toate mințile la locul lor. În două sau trei numai se vede o idee mai lămurită. În una din iele neiscălită, căsătoria liberă se pune pe aceeași treaptă cu „prostituția bărbatului și a femeii.” Hazul nu lipsește chiar din unele. Așa într'o scrisoare primită ieri, un preut, după ce mă înjură, ca încheiere cere ca D-zeu să mă trăsnească. Brrr !... Un fricos nu ar mai scrie cît ie lumea articole asupra căsătoriei libere sau nelibere. Noroc de mine că acum ie iearnă, căci alt-fel, cine știe, tot ar fi hotărît ceriul să mă curățe de pe pămînt. Dar ce-i de făcut? Iearna, ceriul nu fulgeră, nici nu tună și pentru mine, socot, nu-și va lăsa D-zeu treburile, afară dacă nu își va fi pus în gînd să facă vre-o minune.

Să fie înse știut că vara ie primejdios a scrie despre lucruri de soiul acestora !...

* * *

Dacă totul s'ar fi mărginit la injuri și chemarea trăsnetului, desigur nu a-și respunde. Asemănarea căsătoriei libere cu prostituția mă pune înse pe gînduri. Aceasta, obștește vorbind, ieste ideea multora. Lumea ie plină de prejudiții și tot ce nu bate în struna ie, se socotește ca immoral și primejdios. Trebuie dar să adîncesc lucrul, să arăt că părerea lunei ie fără temei și că *bunul simț* în numele căruia am fost înjurat, nu ie de cît părerea greșită a celor ce nu gîndesc.

Pentru aceasta am întitulat rîndurile mele :

„Căsătoria liberă și prostituția.”

* * *

Căsătoria liberă pusă alături cu prostituția !... Voiți dovedi dar, că aste două cuvinte nu au înțeles puse la un loc. Mai de-

parte voiă arată că din potrivă căsătoria legală ieste una, sau cel puțin foarte aproape pusă cu prostituția.

* * *

Ce ie prostituția? Ce ie o prostituță?

„Ieste prostituță ori ce ființă pentru care raporturile sexuale sînt treabă de ciștig.“

Așa definește Yves Guyot pe prostituță în lucrarea sa cea mai însemnată „*La Prostitution*.“ *)

Deci prostituț ie bărbatul care legiut se insoară cu o fată numai pentru avere. Prostituță ie femeia care se mărită, avînd în vedere nu dragostea, dar banii soțului. Prostituță femeia care devine „metresa“ cutăruî bătrîn burtaș, pe cuvîntul că dragostea îi ieste bine plătită. Prostitute femeile cari măritate sau nemăritate în relațiunile lor sexuale nu aū în vedere amorul. Prostituță, însfirșit, ființa nenorocită care în fundul lupănarilor mîrșave se vinde ori cînd și ori cui, pentru un anume preț și pe care o exploatează poliția și stăpîniî.

După definiția de mai sus nu putem vedea nici o deosebire între prostituția din lupănare și cea din lumea mare și cea mică. Pretutindene, și sus și jos, patima firească a dragostei ieste înlocuită prin vinderea trupului pentru milioane, sau pentru cîți-va gologani, pentru un ceas, o zi, o lună, un an sau pentru o întregă viață.

Prin urmare prostituția nu stă numai în „femeile de stradă“, în lupănare, în prostituția legală, patentată și reglementată, în cea prostituție care se numește „scăparea familiei“ și căreia moralistii i-aū făcut laude. Citez după Yves Guyot, pe unul din aceștia.

„Prostituata, tipul suprem al vîtiului, în același timp ieste păzitoarea cea mai bună a virtuței. Fără dînsa curățenia a o mulțime de familii ar fi mînjită, și mai mult de cît una, care, în mîndria fecioriei sale neispitite, nu gîndește la această nenorocită de cît cu dispreț și indignare, ar fi simțit schingiuirele căinței și ale deznădejdurei. Prin această ființă înjosită și ticăloasă se potolesc patimele cari alt-feliu poate ar fi unplut lumea de ticăloșii. În vreme ce, credințele și civilizațiunile se nasc, trec și se pierd, iea remîne preuteasa veșnică a omenirei, înjosită pentru păcatele omenirei.“ **)

* * *

După ce am văzut ce ieste prostituția să vedem ce ie căsătoria legală :

*) V. *La Prostitution* par Yves Guyot. p. 8.

**) Leedy. *European Morals* ap. Guyot p. 3.

„Căsătoria este o societate între bărbat și femeie alcătuită „în vederea unei comunități pe toată viața.“ *)

Va se zică totul întră în definiția căsătoriei, afară de aceea ce tocmai ar trebui să fie, dragostea. Și dacă adâncim lucrul mai mult, vedem că în ochii legiuitorului căsătoria nu-i făcută de cît în interesul bărbatului, vedem că femeia ie proprietatea lui și între stăpin și proprietate pot fi toate afară de dragoste. La Indieni vechi vedem din Veda că femeia ie considerată ca un cimp în care bărbatul aruncă semînța. **) Același raport îl găsim în căsătoria romană. Bărbatul cumpără pe femeie. La Greci de asemenea la început—curînd înse vedem apărînd hetaira „femeia galantă“ care iește liberă și fără stăpin. Din istoria Greacă și Romană, vedem pilde hotărîtoare despre dreptul de proprietate a bărbatului asupra femeii așa, Socrată, marele Socrată, dădu *împrumut* pe femeia sa lui Alcibiade; independentul și cinstitul Caton, o dădu unui prieten pentru a-î face un copil. Ce deosebire între aceste două fapte și acel de-a împrumuta calul, vaca, ciubotele saū alt lucru care îl ar în deplină proprietate ?

Cît despre căsătoria din Codul Civil ie destul să amintim, că acest Cod iește al lui Napoleon, care avea despre femeie tocmai aceeași idee ca Indieni și popoarele antichității. Trebuie să cităm ceva: „Femeia iește *proprietatea* noastră, nu-i sîntem noi „proprietatea ei; căci femeia ne dă copii și bărbatul nu-i dă. „Iea iește deci proprietatea lui după cum *pomul ie a grădinariului.*“ (Memoires de St. Hélène).

Și atît de înrădăcinată ieră această gîndire în capul omului providențial, în cît după dînsul fratele poate dispune de sora sa. Azi ie știut că Napoleon și-a exercitat dreptul de proprietate chiar asupra *surorii sale* Paulina, cu care trăea în incest.

Ieată omul care a înjghebat Codul, înaintea cărui cad în genunchi legiștii și Universitatea.

Legea nu are în vedere de cît un singur lucru: ca femeia și bărbatul să se învoească înaintea ca această din urmă să ajungă proprietatea celui dintăi, tot de o dată iea pune pe femeie mai jos, sfințind dreptul bărbatului de a o sili să ie se prostituească și să-l urmeze ori și unde și ori și cînd va voi afară de mică excepțiunî. Legea, cu alte cuvinte, face din căsătorie o asociațiune în care dragostea poate saū nu să între, dar care ie făcută pentru tot-de-auna și în care societate unul din membri, femeia, are drep-

*) Arntz. Cours de Droit Civil. Ed. I. V. I. p. 127.

**) A se vedea însemnatul studiu al *D-lui Roseti Tetzcano* asupra femeii în India „La Condition de la femme dans l'Inde antique.“

turii mai puține, societate care sfințește dreptul de proprietate a bărbatului asupra femeii.

O societate, cum se vede, cu totul *sui generis*.

* * *

De la lege trecem la moravurile sociale. Lucrul aici ie și mai ușor de dovedit. Să aruncăm ochii asupra căsătoriilor zilnice. Iată ce auzim :

— De ce nu se mărită D-șoară Z?

— Nu are zestre.

— Dar D-l X, de ce nu se însoară?

— Așteaptă 40,000 de galbeni.

Din când în când se aude că cutarii s'aŭ luat din dragoste, dar că „trag pe dracul de coadă“, că fata a fost „proastă“ să iea pe un tînăr sărac, că mai bine luă pe bătrînul Y, care îi făcea o zestre de 5 sau 10 mii de galbeni.

Pretutindene ie gîndirea înrădăcinată că femcea se mărită pentru că așa face toată lumea și că bărbatul săturat de viața de „holleiă“ s'a hotărît să se statornicească.

Și așa mai departe.

Femeile și bărbații sînt o marfă care scade sau se urcă după împrejurări de multe ori la femeii în raport cu vîrsta, la bărbați în raport cu averea sau pozițiunea socială.

Cînd se face o căsătorie femcea și bărbatul de abia se cunosc și totul se înjgheabă de o a treia persoană. Ades fata avuse alt ideal, dar înaintea întreprinderii autorității pleacă capul și se vinde, ca roabele din anticitate sau ca cadînele turce. Puține ridică fruntea protestînd contra tiraniei legii, părinților și a societății. Adese înse, foarte adese, protestarea lor ie numai platonice, și mai de vreme sau mai tîrziu pleacă capul.

Cam acesta ieste chipul adevărat al căsătoriei legale. Ne întrebăm dacă nu intră în definiția prostituției, dacă cum am zis la început căsătoria legală și prostituția nu sînt una seŭ cel puțin foarte aproape așezate, cînd gîndim fără părtinire?

Ori ce crier logic va responde, cu noi, *da*.

* * *

Prostituția și căsătoria liberă, pot iele stă împreună?

Mai întăi, dovedind că căsătoria legală ie una cu prostituția acea liberă care ie tocmai contrariul celei dintăi, nu poate fi și iea, pusă pe aceeași linie cu vinderea prostituatelor. Aceasta sare în ochi. Dar putem să mergem mai departe.

Am zis că prostituția stă în faptul vinderei trupului, avînd în vedere cîștigul și nu dragostea. Am zis că căsătoria liberă

ieste unirea femeii și a bărbatului, topirea amîndoror individualități prin patima firească a dragostei și fără lanțul unei legi care pune pecetea robiei pe fruntea femeii și care din căsătorie face actul cel mai mirșav, prostituarea soților.

Ieată tot ce am zis și așa și ieste în adevăr.

Ie tocmai din potrivă de cum prejudițiile sociale vor să amestece la un loc.

Căsătoria atunci va fi morală, cînd, după cum zice Emile Accollas, va avea de țintă nu nașterea copiilor și mulțămirea regulată a poftelor trupesti, dar „Asociațiunea bărbatului și a femeii, stăpîni pe toate facultățile ce alcătuiesc activitatea lor sau cu alte cuvinte, natura lor și adaug, ca lucru de căpitanie, conform legii naturale.“

Adică :

„Viața în care o femeie și un bărbat unesc întreaga lor simțire, întreaga lor gîndire, întreaga lor voință pentru a se desvoltă unul prin altul ajutîndu-se.“

Și singurul principiu ce ie în stare să ție strîns legată astă vieată, nu ie de cît *dragostea*. O putem defini: „Potrivirea intimă și prin urmare cea mai desăvîrșită cu putință, a două individe de sex deosebit.“

Aceste toate protegute și insuflate de legea sfîntă a Egalității și a Libertății pentru amîndoi soții. *)

Ast-fel înțelege Accollas căsătoria și ne unim cu dinsul cînd zicem că numai căsătoria liberă poate atinge idealul în care libertatea egalitatea și dragostea sînt singurile legături ale căsătoriei.

Cît despre așa zisul bun simț în numele căruia sînt înjuriat, se știe că nu ieste de cît părerea majorității necugetătoare, care merge ca oile după o zisă neadevărată sau după declamațiunea unor crieri seci. Bunul simț ieră în protiva lui Galileu și tot acesta avea dreptate. Bunul simț nu poate hotărî nemica, după cum nu se poate hotărî ființa sau neființa lui D-zeu prin voturi.

Numărul nu are ce căută în chestii de soiul acestora și prin urmare nici bunul simț care nu e de cît părerea oilor cuvîntătoare.

Cum am zis, în articolul mieu trecut căsătoria liberă, ie aproape cu neputință sub rețeaua legilor de față. Prin acesta răspund și acelor care mă întrebă dacă așa pune sau nu părerile mele în practică.

Const. Mille.

---

*) V. Accollas, *Le Mariage* p. 47 et s. q.

Cărțile D-lui Naniuanu.

(urmare).

D-l Naniuanu s'a hotărît să facă prav și cenușă din cărțile noastre de științele naturale, se vede că D-l editoriu al D-sale i-a zis: „Da bine, omule, nu vezi că nu se mai cer nicăeri cărțile D-tale, chiar în Craiova s'aū introdus cărțile celor de la „Contemporanu!“, ce gîndești, scrie și D-ta apăra-te“. D-l Naniuanu, de cuvînt și-a pus numele *Vintilă* și a scris până acuma două articole în „Vocea Doljului“ jurnal foarte nostim, vestit și prin „Bomba“ de la noi.

Dar cînd n'are omul noroc, nu mai scoate nemic la capăt, poftim fraza întăea din articolul de la 25 Septemvrie ieste următoarea: *Indigența adesea este motorul acțiunei falente* și atît de mult ține D-l Vintilă la această frază că o pune ca *moto* la articolul dela 13 Noemvrie, dar de astă dată sub forma următoare:

Indigența adesea este
motorul acțiunei falente.

Să traducem mai întăiū în romănește: *Sărăciea adesea împinge la înșelăciune*. Orî cum ar fi, bine zice D-l Naniuanu, și noi gîndeam tot așa, dar nu voeam să lovim așa de tare, dar fiind că mărturisește singur nu ne vom sfi de a da pe față cugetările noastre. În adevăr orî cît de lipsiți de cunoștinți am presupune pe autorii de cărți didactice monstruoase, tot nu putem crede că să fie așa de reū înzestrați de natură în cît să nu cunoască măcar acuma că tot ce aū lucrat nu face nici un ban. Din potrivă credem că înțeleg că aū făcut o nelegiuire tîmpind prin lipsă de metodă și greșeli ne mai pomenite în lumea civilizată, o mulțime de tineri nevinovați cari veneaū la școală și ceteaū cu respect cărțile cu gînd să afe adevăruri asupra lunei etc... Dar sărăciea la multe duce pe om, glasul conștiinței trebuie să fie înădușit, altfeliū nu vin bani și lu-

crurile merg reu. Se deprinsese Domnul Năneanu a se crede merit a face singur cărți de școală, a le avea introduse pretutindenea și de aceea nu-și poate închipui criticile noastre de cît ca venind din dușmănie, din „animositate” cum zice D-l Vintilă în limba D-sale. Ceea ce dovedește lipsă de judecată la D-l autoriu mai ieste și fraza următoare: „sunt puși în pozițiune de a nu mai ști care se fie veritatea față cu vicisitudinile continue ale programelor și ale cărților didactice la noi.” Vorbește de profesori și în loc să-î laude cum are obiceiul, îi arată așa de simpli în cît n'ar putea (după D-sa) să deosebească o carte rea (cum sînt ale D-sale) de una bună!

D-l Vintilă zice că am făcut o monstruozitate, cînd în loc să încep cum stă în program cu *Difinițiunea botaniceî, ceulă vase, rîdăcini, tronhiu, frunze, muguri, sevă, circulațiunea sevei*, etc... am început cu descrierea plantelor și după ce am făcut cunoscute școlarilor mulțime de plante și formele organelor lor, numai după aceasta am pus partea generală. Închipuiți-vă nelegiuire și lipsă de respect din partea mea, cum se cunoaște că sînt plin de idei răsturnătoare, etc. îndrăznesc ieș să pun în alt șir chestiile din program, îndrăznesc (și pentru aceasta nu mi se cuvine nici o milă) a urmî metoda lui Pokorny și a altor scriitori de cărți elementare din Franțiea și Germaniea și pornesc de la concret la abstract, de la individual la general. Nelegiuirea ce am făcut strigă la ceriu și cu drept cuvînt se spăimîntă D-l Vintilă, închipuiți-vă nerușinare, profesorii din multe locuri din țară, din București chiar, bă (mă îngrozesc spunînd) până și din Craiova aș socotit că ieste mai bine a urmî după niște cărți cari țin ceva samă de cerințele pedagogiei nouă și de adevărul științific și aș desprețuit munca românească (trebuea să zic travaliu sau trabaliu, dar am nenorocirea de a vorbi ca în satul mieu) a D-lui Năneanu.

D-l Năneanu n'a înțeles măcar că dacă întrebările

din program sînt așezate altfelii, profesorii pot, de cumva ar avea gust, începe cu partea generală.

Să vedem ce mai găsește altă ceva reu în Botânica mea.

„Iată un exemplu de stil și știință care se poate înțelege foarte bine de amatorii de invențiuni filosofice (obscure). (Citiți pagina 73, botanica de I. Nădejde):

Ciupercile. Specia de ciupercă, ce vom descrie ieste cea mai cunoscută sub numele de ciupercă. Latinește specia aceasta se cheamă *agaricus campestris*.

Planta crește în locuri feliurite. Pe sub pămînt la o mică adîncime se află o rețea de fire albe. Pe această rețea se fac din loc în loc multe îmfături, aceste îmfături se transformează în ceea ce se numește ciupercă.

Acesta în stare adultă are un picior ori coadă mai îmfată la bază și puțin scorburoasă. Privit cu microscopul, se vede compus din fire albe paralele, ce se înalță în sus. Afară de picior se mai vede cușma cipercei compusă tot din fire albe ce se rășchirează de la mijloc către margini. Pe fața inferioară a acestei cușme se află niște plăci așezate ca niște raze de la picior înspre marginile cușmei. Coloarea acestor plăci ieste în tinerețe roșietecă. Când planta ieste tinăra marginile cușmei sunt legate printr'o membrană cu partea superioară a piciorului, așa că plachele de cari am vorbit nu se văd în afară. Planta înbătrînind această membrană se rupe și lasă în jurul piciorului la partea de sus ca o mînecuță. La ciupercile foarte tinere, afară de membrana, de care am vorbit se mai află una ce înconjoară ciupercă cu picior cu tot. După rumperea acestei membrane se observă resturi din ea la baza piciorului cipercei.

Plachele ce ierau roșioare în tinerețe se fac negre la bătrînețe, și de pe iele cad un felii de beșicuțe foarte mici pline cu o substanță semiliquidă. Aceste beșicuțe negre sînt semînta cipercei și se cheamă *spori*. Toate plantele și animalele se compun din niște beșicuțe asemenea sporilor, aceste beșicuți se cheamă *celule*.

Căutînd cu microscopul am vedea, că aceste beșicuți său spori se desvoltă cite 4 pe marginea de din afară a unor beșicuți mai mari numite *celule bazidice* său numai *bazide*. Din spori se desvoltă rețeaua de fire albe și din locuri anumite ale rețelei se desvoltă îmfăturile, ce dau naștere așa numitelor ciupercă.

Grupa, din care face parte Ciupercă se cheamă a *Fungilor*, aici se numără și hribii, opinticii, bureții de rouă, cușma șerpe-

lui, zbârciogii, etc, precum și deosebite felii de mucegaiuri și carbunele ce atacă grîul, popușoiul, etc.

Pentru a avea o idee mai lămurită despre grupa Bureților ori a Fungilor, vom mai studia și un fel de mucegaiu numit *Mucor*. Sporii acestora plutesc în atmosferă și dacă cad pe substanțe organice lipsite de viața ori lincezite se dezvoltă într'un miceliu de obicei alb, din loc în loc se ridică din acest miceliu niște firisoare, ce se sfîrșesc la capăt prin o beșicuță plină cu liquid, care cu timpul se umple de granule de o culoare hotărîită după felul mucorului. La *mucor mucedo* sînt granule verzi, cum ori cine vede la mucegaiu.“

După această bucată în care nu văd să fi făcut vre o nelegiuire fie de metodă, fie de știință. D-I Nanianu chiar se mulțamește a afirmă că descrierea mea ieste neînțeleasă atît de D-sa, cît și de elevii din școli. Cum că nu va fi înțelegînd'o D-I Nanianu, ori cît ar fi de trist lucrul în sine. dar fiind că singur mărturisește îl credem, dar să facă asemenea nedreptate școlarilor ieste prea mult.

D-I Vintilă zice: „pentru că numai asemeni întorcheri de sciință nu pot fi înțelese nici chiar de plămuitorii lor.

„Acestea sunt adevăratele monstruoziții poreclite sciințe, ai căror adepți pot fi numai cei cari le priimesc fără a avea conștiința de ceea ce fac cu așa disa responsabilitate profesorală.“

Să fie deci bine știut că ceea ce se spune despre ciuperci în botanica alcătuită de mine sînt monstruoziții adevărate; iar *eclipsele inelare de lună, teniile cari se fac din trichine, cenurii cari-s puși ca gen deosebit de teniile cînilor, căderea pietrei la apus de verticală, paturile sedimen'are formate din ploi, vulcanii ca pricinuiți prin aprinderea substanțelor arzătoare, clasificăți ruginite ca a lui Cuvier, luna cu cornurile întoarse tocmai din potrivă de cum sînt, etc.* semănate cu îmbelșugare în minunatele roade ale fantaziei atitate a D-lui Nanianu et. Comp. adevărate lucruri de știință. Un om care are la delă asemenea păcate, să îndrăznească încă

a vorbi, cam rar s'ar putea găsi, dar curajul îi mare lucru la om!

Pentru a ne face datoria mai alegem și din botanica D-lui Nanianu câteva adevăruri științifice, uitate de mult de învățații din Germania, Franția, etc.. La pag. 117 din Botanica D-sale, ediția a *V ameliorată* 1880—81, cetim despre mușchi: "Sporele lor se afla asediate în nisce capsule ce au adesea, form'a unei urne (borcanu), purtata de unu pedunculu lungu și subțire. Acastă urna mică se deschide în epoca maturității, ca un pixida (cutia) prin separatiunea unui capacu de forma conică. Afara de acestu organu, care pôte fi privitu ca flóre femela, mușchi mai presinta și unu altu organu de un alta specie, care se pôte privi că flóre mascula, și pentru acestu cuvântu 'lu numim *antheriada*. Acestea sunt nisce vesicule mici ovoide, purtate de pedicule scurte, conținendu un materia vâscosă, care la epoc'a fecundatiunei esse prin vârfulu lor."

Cartea de pe care s'a copiat bucata citată ieste scrisă înainte de a se fi descoperit că în *anteridii* se desvoltă niște celule mișcătoare numite *anterozoizi*, cari înnota în apă și străbat la celula femească și o fecundează și D-l Nanianu nu spune nimic de anterozoizi, ci numai de materie viscoasă. Apoi organul care cuprinde celula femească nu ieste *capsula cu sporii*, cum zice D-sa, ci un feliu de urnă așezată pe lângă *anteridii* și în care se desvoltă *celula* care după ce se fecundează unindu-se cu anterozoidul se preface într'un peduncul cu urnă în vîrf. În această urnă se fac sporii, cari nu sînt nici bărbătești, nici femești. Sporii dau naștere la alți mușchi, pe care se fac *anteridii* și *arhegone* și din celule femească aflătoare în *arhegone* unită cu un anterozoid se face iarăși o cupă cu coadă prelungită și într'acea cupă sporii și așa mai încolde. Lucrurile sînt cam încurcate, mai ales dacă omul nu se va afla tocmai în toate firea, dar ce să facem dacă-s

așă, poate nu ne vom apucă să simplificăm noi lumea, datoriea noastră ieste a o cunoaște așă cum ieste, nū să o facem noi măi simplă.

La *Licheni* D-I Nanianu niei nu visază de descoperiri-le nouă după cari lichenii sînt un amestec din două plante foarte deosebite dintr'un feliu de ciupercă și din unul de alge. Dar la D-ta acestea sînt „*inovațiuni filosofice* (obscure)“ și poate și „*sarcastice*“ cum ziceai nu de mult vorbind de teoria lui *Flaye* despre Soare. S'a mîntuit și pace bună, la cele ce știe D-I Nanianu s'a oprit mersul științei!

Să măi căutăm ceva nou la *feregele* D-lui Nanianu ar rîde lumea de noi.

Cum că clasificăția ieste și părăginită numai trebuie dovadă pentru cei ce cunosc deprinderile D-lui Nanianu; așă din treacăt spunem că *Bradul*, *Tisa* și celelalte *gimnosperme* sînt la D-sa tot *dicotiledoane*.

La *respirațiunea plantelor* găsim teoria veche și minciunoasă, că plantele respiră întocmai din contra de cum obișnuesc animalele, adecă că absorb acid carbonic și dau oxigen. *Cercetările nouă au arătat că respirațiunea plantelor ieste întocmai ca a animalelor, iar așă numita respirație ieste un fenomen de hrănire*. Intr'un articol anume voiū arătă cum s'au dovedit aceste fapte, nu atita pentru D-I Nanianu cît pentru un domn Dr. în științele naturale care a luat apărarea teoriei vechi în următoarea întîmplare. Ținea curs despre planari, vorbi despre unii dintr'înșii cari au grăuncioare de lorofil în piele și spuse cum dacă îi punem sub un clopot atuncî se desvoltă oxigen și chibriturile stînese. dar cu puțin cărbune roș încă, se aprind din nou și ard cu mare viociune. Apoi de o dată să năpusti asupra celor de la „*Contemporanul*“ :

„*Să mă audă acuma unii de pe aice, cum or strigă că spun monstruozițăși, cînd zic că plantele respiră absorbînd acid carbonic și dînd afară oxigen, dar știți de ce ar strigă,.... pentru că nu știū ieî sînguri nemică.*“ In adevăr

că și strigăm că a spus o monstruoziitate și vom dovedi spusele noastre într'un articol special.

Dar cît pentru D-l Nanianu-Vintilă, îl rugăm să aibă răbdare până la No. viitoriu, atunci îi vom mai spune cîte ceva despre „Introducerea în științele naturale“ a lui G. Nădejde pe care o critică tot cu atîta noroc ca și pe Botanică.

Cred că cetitorii nu se vor supăra dacă aducem iar vorba de D-l Nanianu, căci trebuie ori cum să-i răspundem la criticile ce bine voește a ne face, deși D-sa nu ne-a făcut nouă atîta cinște.

(va urmă).

I. Nădejde.

V I S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnișoarei S.... N.

Visam că pe năsălii duceau spre 'nmormintare
Cadavrul mieu sârmanul de chinuri schilodit,
In urma mea norodul pășea cu nepăsare
Și'n drum suna un clopot cu glasul lui dogit.

In jurul mieu se 'ndeasă a gloatei turmă mare,
Calici și popi și ciocli staū toți la prohodit,
Dar cînd privesc și caut pătruns de întristare
Nu vă zăresc, prieten, de voi sînt părăsit.

Și jalea mea adîncă vra gura ca s'o spuie.
Dar vai! sînt toate gata în groapă să mă puie...
Și-ași vra, gîndind la tine să-ți spun cît te-am iubit

Dar nu văd, lîngă mine blind chipul tău iubită
Și-atunce racla 'n groapă căzînd hodorogită
In lumea suferinței plîngînd ieū m'am trezit.

Brux. 82.

Al. C. Cuza.

Supunerea Femeilor.

(Prescurtare din Stuart Mill.)

(urmare)

De sigur că toți protivnicii noștri vor face cam următoarele întrebări: „Ce folos nădăjduiți a căpăta prin schimbările ce voiți a face în obiceiurile și deprinderile noastre? Dacă femeile vor fi libere, oare omenirea ar fi mai fericită? Dacă nu, pentru ce amețiți femeilor capul și voiți a face o răscoală socială în numele unui drept închipuit?”

Suferințele, imoralitățile, feliu de feliu de rele cășunate din pricina supunerii femeii către bărbat sînt prea numeroase și prea grozave, pentru ca să le trecem cu vederea. Oamenii necugetători și carii țin samă numai de cîteva întîmplări ajunse la iveală, vor zice că asemenea rele sînt foarte rari. Dar nimeni nu poate fi așa de orb ca să zică că aceste rele nu sînt. E prea dovedit că puterea bărbatului nu poate fi micșurată cîtă vreme stă în picioare. Căci această putere nu e dată numai bărbaților buni și omenoși, ci tuturor reilor și tuturor netrebnicilor. Legea robiei în căsătorie nu se potrivește nici de feliu cu celelalte legi. În căsătorie e singurul loc unde o ființă omenească în toate simțirile, e supusă la gustul și puterea altuia, crezîndu-se că acesta va întrebuița toată puterea numai pentru binele ființei supuse. Azi nu mai sînt alți robi, de cît stăpînele fiecărei gospodării.

Mulți nu vroesc să înțeleagă că neegalitatea bărbatului și a femeii n'are nici un drept să mai fie; ieș vroesc să știe ce folos ar fi din nimicirea ieș. Folosul ar fi că această chestiune ar fi regulată după dreptate și nu cum e azi. Toate aplăcările iubirei de sine, nedreapta îngînfare de sine, care stăpînește omenirea, își au rădăcinile în organizarea socială de azi. Judecați ce cugetă un băiat care ajunge mare cu credința că ieș

măcar că n'a făcut nemică bun, ba poate e chiar reu, un dobitoc, totuși prin naștere numai, prin aceea că e bărbat e mai mare peste jumătate din omenire, fără vre-o deosebire, cu toate că poate să întilnească, în fie care zi femeii carile să fie mult mai deștepte și mai bune de cât dînsul. Se poate întimpla ca de multe ori să meargă după povețele unei femeii; și atunci dacă e prost, tot crede că femeia nu-i este așa de cuminte și cu atîta judecată ca dînsul; iar dacă nu-i prost, e încă mai reu, căci cunoaște superioritatea femeii, și totuși crede că are drept să-i poruncească, iar iea trebuie să asculte. Ce lucrare va face această putere asupra caracterului său? Băieții de timpuriu încep a se crede superiori fetelor; tînarul începe de vreme a se simți superior mamei, și a crede că trebuie numai să o cruțe fără a-i purta respect cu adevărat; în iel se naște un sentiment ca de sultan pentru femeia pe care o primește la cîntea de a trăi cu dînsul. Oare toate acestea nu strică pe bărbat și ca om și ca membru al societății? E tocmai același lucru ca și cu regi și cu nobilii cari se cred mai pe sus de ceilalți oameni numai din pricina nașterii. Raportul între femei și bărbat e același ca între senior și vasal, cu deosebire că femeia trebuie să aibă mai multă ascultare cătră bărbat de cât vasalul cătră senior. Poate că prin aceasta supusul se face mai bun ori mai reu, dar stăpînul de sigur să înreutătește prin aceea că privește pe ceilalți mai jos de cât pe sine, ori că se vede stăpîn pe niște ființe tot așa ca și dînsul fără să fie prin ceva demn de aceasta, numai, cum zice *Figaro* curat prin aceea că și-a dat osteneala să se nască.

Pușini sînt oamenii cari să recunoască că nu li se cuvin privilegiile de cari se bucură. Cei mai mulți sînt plini de îngîmfare, și se îngîmfează nu de faptele lor ci de niște lucruri datorite întimplării. Cei cu caracter bun, văzîndu-se stăpîni asupra unui sex, și avînd toată puterea asupra unui membru al acestuia, caută a

fi cît mai bunî și cît mai blînzi; pe cînd cei mai mulți se deprind unii pe alții a fi cît mai nesuferiți și cît mai obraznici. Unii își stăpînesc asemenea purtare cu semenii lor de frică, dar vor descărca toată ciuda pe o bieată femeie obijduită de toți. Tirănia care sã află azi în familie are de sigur o lucrare foarte stricăcioasă, asupra caracterelor așa că nici ne putem închipui cîtă binefacere ar aduce omenirei nemicirea ieii. Ori ce ar face educația și civilizația, pentru a înlocui puterea cu dreptatea, va fi în zădar cîtă vreme cetățuea dușmană va stă în picioare. Până cînd înse dreptul celui mai tare asupra celui mai slab va fi chiar în inima societăței, vom avea lupte înverșunate și greu vor recunoaște toți că cel slab ar aceleași drepturi ca și cel tare.

Un alt folos ar fi că numărul oamenilor de știință și al tuturor celor capabili de a face fericirea omenirei ar fi îndoită. E adevărat că această jumătate chiar azi nu e cu totul pierdută, căci o mare parte ieste și va fi folositoare prin direguirea gospodăriei. Va fi o mare creștere în sfera înteligenței cînd numărul celor ce ieii parte va fi îndoit cînd concurența va fi mult mai întinsă. Sentimentul moral al femeiei va fi mult mai înaintat cînd și ieia va avea slobozenia de a alege cariera ce va voi fără să o vadă menită de mai înainte de societate.

Nu numai că ar crește numărul persoanelor cu talent, dar părerea femeilor ar avea o influență mai bună asupra bărbaților; pe cînd au acuma o influență prea mare asupra sentimentelor și credințelor bărbațești. Zic mai bună și nu mai mare, căci influința generală a femeilor asupra opiniilor a fost foarte mare cel puțin de cînd ne amintește istoria. Înriurirea mamei asupra caracterelor copiilor și dorința tinerilor de a avea trecere înaintea femeilor e cunoscut de mult că a avut o mare înriurire asupra formărei caracterelor. Cei mai aprigi apărători ai păceii au fost a-

cei cari sufereaŭ mai mult din pricina silniciilor. Femeile aŭ lucrat foarte mult pentru a aduce pe bărbaŭi la religiunea creștină, care ieră femeei mult mai priincioasă. Părerea femeei a avut mare înriurire asupra însușirilor pe cari iea nu le avea, dar căută a le face să fie în sprijinitoriul ie. Curajul militar a fost de multe ori însuflat de cătră feme. Tot prin înriurirea femeei s'a născut spiritul cavaleriei, a cărei caracter ieră de a un cel mai mare curaj în lupte cu niște însușiri cu totul deosebite, ca, blîndeța, mila, apărarea claselor apăsate și fără apărare, o supunere cătră feme și un cult pentru sexul ie, care se deosebea de celelalte ființi slabe prin respătirea ce putea de bună samă să dea celui pe care îl credea că o merită. Cavaleria e drept că remase departe de ceea ce trebuia să fie, dar totuși e o dovadă însemnată de o încercare cătră bine în o societate foarte innapoeată.

Dacă ar fi ca femeile să remie în starea de supunere în care se află, ar trebui de plîns că a pierit cavalerismul. Dar după schimbările întimplate azi în omenire, trebuia numai de cît ca un alt ideal de moralitate cu totul deosebit se înlocuească idealul cavaleriei.

Azi înfluița morală a femeei e destul de mare, măcar că nu pare așa vădită. Dorința bărbaților de a străluci în ochii femeelor, dau acestora mare putere asupra sentimentelor și păstrează oare cum idealul cavaleresc. Cu educațiunea ce să dă azi femeei, i se dezvoltă foarte puțin și mai nici de feliu sentimentele de umanitate mai înalte și cari cer mai multă tărie de caracter și mai multe jertfe.

De cînd femeile aŭ început a da oare care întindere lucrărilor lor, se însamnă mai cu samă în ura pentru resboiu, și în gustul pentru filantropie, provenit mai adesa din credința religioasă; din nefericire înse filantropia, e mai mult stricătoare omenirei de cît folositoare. Pomana înjosește pe cel ce o primește; îl face

să atîrne de cineva, îl depriude ca alții să se îngrijască de dînsul; lucru peste măsură de stricătoriu. Femeile se mărginesc a da ajutoare fără a căuta să stărpească pricinile cari fac sărăciea. Dar femeea cum e crescută azi nu poate prețui neatîrnarea, iea atîrnă totdeauna de cineva, iea ie menită a primi tot de la alții; pentru ce dar ceea ce e bun pentru dînsa n'ar fi bun și pentru alții?

Iei nu i se arată binele de cît sub o singură formă, adecă primindu-l de la un superior. Iea uită chiar că săracii sînt relativ liberi, pe cînd iea nu e, că dacă li se dă cele trebuitoare fără să le cîștige, iei nu mai sînt nevoiți a le cîștiga, că toată lumea nu poate fi ajutată; trebuie ca oamenii să se deprindă a se îngriji singuri și unica milostenie adevărată e aceea care ajută pe oameni a se ajuta singuri, dacă nu sînt nevoznici.

Acestea ne arată cît folos s'ar aduce societăței prin o educație mai înaltă și prin o cunoștință practică ce s'ar da femeii. Dar folosul ar fi mult mai mare prin influența ce fie care femeie are în familie.

Se zice că mulți bărbați sînt cinstiți și de treabă numai din pricina femeii și a copiilor. Așă ieste în adevăr pentru cei ce sînt mai mult slabi de cît rei; și această influință ar fi păstrată și încă întărită prin egalitatea femeii; prin robiea femeii din contra e slăbită din pricina desprețului ce bărbații simțesc totdeauna pentru cei ce le sînt supuși. Rîdicîndu-ne pe scara socială întîlnim lucruri cu totul deosebite. *Influința femeii împiedecă pe bărbat de a cădea mai jos de cît cere părerea generală a celorlalți, dar împiedecă de a se urca mai sus. Femeea ieste aprigă ajutoare a opiniei vulgare. Un bărbat însurat cu o femeie mai puțin inteligentă de cît dînsul are de tîrît după dînsul o ghiulea, și încă ceva mai reu are de învins o piedică ori de cîte ori voește a fi mai detreabă de cît cere opinia publică. E cu neputință, pentru un bărbat ferecat astfeliiu, de a se*

râdică la o virtute mai înaltă. Dacă iel nu e de aceeași părere cu mulțimea, dacă vede niște adevăruri pe care iea nu le recunoaște încă, sau dacă voește a recunoaște prin fapte niște principii pe carile alții le recunosc numai cu vorba, și dacă mai voește a-și regula viața mai conștiincios de cât ceilalți oameni, găsește în însurătoare piedeca cea mai jalnică; dacă nu se întâmplă ca și femeea lui să aibă o părere mai înaltă de cât cea comună.

(Sfârșit în numărul viitoriu).

Sofiea Nădejde.

Țiganul la vie.

Anecdotă populară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Un țigan odată auzind prin lume,
Cît de bună-i poama, s'a pornit anume
Să mînince poamă, și s'a dus la vie
Unde dînd de frunze, haț cu lăcomie
Incepù să 'mbuce, de credeaț că-i miere
Că-ți ieră și 'n grijă că s'ar înneca
Cu-așă poftă mare cum le 'nfuleca

Se umflase acuma, ieră plin țifoe
Nu putea sârmanul, batîr să se 'ndoe
Cînd cătînd prin frunze mai băgă de samă
Că ierau și strugurî copti, frumoși de poamă.
Și 'ncepu să guste, dar atuncea ieată
Și vieriū 'n față-i numai ce s'arată
Și 'ncepu de-odată cu ne pus în masa
Și cu-o scurtătură, știț, cam cioturoasă
Să-l măsoare 'n voe, și la măsurat
Tot cu scurtătura și 'n lungiș și 'n lat.
I-a cărat în voie cum și cît a vrut
Pintece din coaste mai că i-a făcut.

Deci de-atîta cinste cît a căpătat
Zice că țiganul ar fi leșinat,

Iar vieriü 'n urmă, mai așa sub sară
Il dădu din vie peste gard afară.

Astfelii zice lumea ca s'ar fi 'ntîmplat
Dar țiganul ieată ce spunea prin sat :

„M'am pornit și ieü la vie
„Cam sub sară la chindie
„Și îndată ce-am ajuns
„Subt o tufă m'am ascuns,
„Și 'ncepuî să 'nghit la vie
„Să-mî ajungă și să-mî fie. . .

„Dar din tufe, hop de-odată
„Și vieriul mi s'arată
„Cam cu gîndul să mă bată.
„D'apoî ieü de feliiu mieü
„Zdravîn, tare cît un leü
„I-am zis: „Vezi, gîndește bine
„C'apoî întrî 'n cîrd cu mine.
„De mi-ai pune mîna 'n chică
„Ieü cu dințîr de opină
„De gurguiü te-ai apucă
„Și le-ai roade 'n fața ta.
„De mi-ai pune mîna în barbă
„Ieü cu dințîr prind de iearbă
„Și țî-o zmulg, cum nici gîndești
„Să n'ai ce să mai cosești.

„Iar de nu, și nu m'ascuți
„Ieü te las, să știi descuți
„Și de earbă păgubaș
„Dacă 'n pace nu mă lași.

„Dar romînul îndrăcit
„Parcă nici n'a auzit;
„Cît i-am spus și i-am tocat
„Nici în samă n'a băgat.
„La zurbavă s'a 'ntărtat
„Și-a pățit cum i-am cîntat

„D'apoî cine-i vinovat
„Ca pe-un om l'am învățat.
„Numai nu m'a ascultat. . .
„Făr de iearbă l'am lăsat
„Și opinca i-am mîncat.

„Ba să vezi, ce nebunie...
„A sărit la bătaie
„Și 'ncepurăm amîndoi
„Să ne batem între noi.

„Ne bușam și ne trînteam
„Inse ieū îl dovedeam,
„Cînd desubtu-î nemeream
„Cînd de-asupra-mî îl zăream.

„Cît e vorba de bătae
„Doamne ce mai hărmălae
„Cînd gîndești, să dai, în minte,
„Iel te iea pe dinnainte
„Și de-odată te pălăște
„Unde-apucă, nici gîndește
„Cînd socoți că ți-a venit
„Rîndul tău, te-a și cîrpit.
„Luptă 'n parte se numește
„Cînd tu vrei, iel te pâlăște ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Tot așa ne-am tot luptat
„Până cînd m'am săturat;
„Iar la urmă m'am culcat
„După ce l'am alungat.
„Ș'apoi ce va fi făcut
„Cum ieră așa bătut
„Nu știu, dar cînd m'am sculat
„Am văzut și m'am mierat.
„Iel de mine 'nfricoșat
„Din loc viea și-a mutat.

„Deci luă și ieū o dată
„Un butuc uscat de piatră,
„Peste gard l'am asvîrlit
„Drept întrînsu-am nemerit
„Și să vezi, cum l'am lovit.
„În călcăiu după ureche
„Două coaste-am rupt păreche.
„Iar la anul cînd treceam
„Pe-acolo de-abiea mergeam,
„Mirosea precum socot
„Chiar a mort, a mort de tot....

„Iar acolò cine știe
„De-a mai crește iarbă-'n vie.

Th. D. Speranță.

Romeo și Iulietta

traducere de E. Turbur. Craiova 1882.

D-l E. Turbur zice în prefața D-sale: „Traducțiunile nòstre, din ziua de ađi, aű ajuns cum nu se pòte mai — rėu, mai cu samă cele din limba germană, „sunt indescritibile, prin traducțiunea lor juxtalinietă, „prin introducțiunea unor frase și cuvinte, la citirea „cărora se cunoște pučina experiență . . . . într'una din „limbı, saű totala necunoștința a celei l-alte. —“ Ce mai bună dovadă am putea aduce pentru adevărul ziselor D-lui Turbur (?) de cit chiar cartea D-sale? In adevăr, lasă că romanul franțuzesc ıeste din cele mai rele ce se pot închipui, dar traducerea l'a turburat și mai tare.

„Dintre toate cetățile Italiei, Verona fu acea, care se *manifestă* mai cu deosebire prin cruđimile sėle-
„*produse* de locuitorii sėi...“

„Divisat“, „fondat“, „hereditară“, „maniând spada“
„inspira atăt respect inamicilor sėi ca și admirațiune
„damelor nobile din Verona“, „frivol și inconstant“,
„era tocmai făcută a seduce un cavaler...“, „precipitate“, „diferent“, „companiı“, „tot-d'auna cu surısul pre buze și cupa în mână“, „ardóre“, „amusa“. „refus“, „somburu“, „disperare violentă“, „luptă în mijlocul stradei, la care Capulet și Montaign *se duceau a lua parte*“, „combatenților“ (Aice am fi foarte mulțămitori D-lui Turbur (?) dacă ne-ar spune din ce pricină n'a voit să zică „luptătorilor“ în loc de caraghiozul „combatenților“.) „*lėtă deja a treia óră, că turburați lini-*

scea oraşului“ (Mi se pare că în adevăr birna din ochiul său n'a văzut'o D-l traducătoriu de vreme ce şi D-sa traduce fără a schimba o iotă toate cuvintele franţuzeşti şi anume le lasă chiar în şirul în care fusese puse de D-na Blossac(?) „*Mă dusei a me preumbla* în mica pădure de sicomori“ (*Mă dusei a mă preumbla* între toate aşteptările; *mica pădure*, dovedeşte că limba română iese închisă cu şapte peceţi pentru D-l Turbur. Nota pusă în josul reţei ză ne înţelegem (mulţămită autoriului), că sicomoriî sînt un feliu de paltini cu roade ca smochinele! Ieste o fericire din evanghelie foarte potrivită pentru D-l traducătoriu, dar fiind încredinţat că D-l Turbur nu-î creştin nu i-o mai spunem.)

„Ramparturile“ (întăriri, zidiuri, etc s'au părut prea proaste cîvinte pentru a le face cinste primindu-le în cărticica D-sale). „Se afunda mai departe în pădure, ca şi pentru a mă evita“ (Mărgărintariu ca bucată sublinietă nu înţilneşti aşas de lides. Ce de ce nu *a se ferî de mine, a fugî*, etc. Taine nepătrunse de mintea noastră nenumărate mai sînteţi!). „Survenind“ (frumos de tot, aşă dar cu tot dinadinsul îşi bat joc de noi D-nii traducători, la şcoală d-le Turbur, la şcoală) „Că fiul s'eu se preumbla p'ênă la ziuă“. Mai trebuie să fim şi drepti. D-l Turbur îmbogăţeşte şi limba: „am face totul spre *a-l remedia* (în loc de *a-l lecuî*, care s'au părut prea mojicesc, orî de *a t'ămăduî*, caruia îi va fi găsit altă meteahnă.) „Bătrînul seignor“ (D-l Turbur nu ştie că de obicei se pun în româneşte adiectivele după substantiv.) „Tandreçia“ (vai de noi) „angel“ „e imposibil *a o seduce*“ (de bună samă nu cu înţelesul obişnuit, D-l Turbur ne îmbogăţeşte şi noi nemulţămitoriî îl criticăm şi hulim, dar aşă-i poporul românesc nu vrea să cunoască cine îi vrea bine şi cine reu), „a prodigia“, „preparativele necesare“, „dansă“ (danţă măcar nu zice, tot ne-am mai amintî de *Isaiea d'ânţueşte*, dar curat, ca profesoriî de joc, *a dansă*; de bună samă că D-l Turbur s'a *amiusat la soarele dan-*

sante.) „*Fiee*“, „*abandon* (III pers inmulțit)“, „hesita“, „*dér ce'mi pasă după tóte?! (après tout, nu i așa D-le Turbur; cetiți vă rog, prefața și vedeți cum v'ați zugrăvit singur), „brilanți“, „flexibilă“ (cu cât ieste acest cuvînt mai frumos de cât „mlădios“ ne va spune D-l Turbur. De ce *Turbur* și nu *Turbure*? Până și pseudonimul neromănesc, mă tot țineam să întreb, dar mă luă condeiul pe dinnainte.) „Redutabil“, „protegiat“, „odios“, „a venit a ne *bravă*“ (de ce nu a ne *înfruntă*?) „a diminuat“, „strângînd-o cu transport“ (păcat că nu știm *dacă transportul ieră ca mică vitesă, orî ba*).*

Ca să dăm o pildă de *prostiea* D-nei Blossac (ierțați-ne dacă am întrebuițat un cuvînt cam aspru, dar ne ieste foarte ciudă, cînd vedem cum cele mai rele scrieri, necunoscute poate în țara lor chiar, se traduc în românește și ne otrăvesc), ieată o frază zisă de Romeo Juliettei după *dans* (limba D-lui Turbur (?)) și pe care o botează D-l T. de *cuvîntare poetică*: „— *Décă „mâna mea atinge pre a vóstră gentilă domnișoară“ (încaltea de ce nu, gentilă damicelă cu ochii de gazelă, șarmantă precum iești pre toate l'eclipsești). „'i dicea iel“ (zicea arată că avem a face cu un evreu), — „și dacă „acéstă cutedanță merită o pedeapsă, permiteți-mi, spre „expiățione, a repără greșiela printr'un tandru sărut...“ Credeți ca Julietta s'a supărat (ofensat după D-l T. și D. Blossac), vă înșelați,...nici una nici două după sărutarea mînei, domnișoara Julietta „i întinte fruntea, „pre care Romeo o acoperi de sărutări.....; Am sfătuțu pe D-l Turbur să nu facă asemenea încercări în „balurile“ cinstite la carile va merge, căci se poate în-tîmplă lucrul dracului și se poate alege cu coastele făcute pîntece.*

După „bal“ domnișoara Julieta trimete pe „gubernantă“ și-i zice: „Dute“, i dice ea, „întrebă cum se numesce și mai cu sémă află *décă este insurat*.“ — Ea adăugă (?) în sine: „Intr'acest cas s'a sfirșit cu mine !!“

Așa fată mai înțeleg, să sărută cu tinerii într'o odăe

alătura cu „salonul“ și apoi întreabă de-î însurat tînărul și i se pare că-l iubește. Fericite timpuri! (nu-î așa D-le Turbur?) cum ați zburat, cum s'au împrăștiat ca fumul obiceiurile cele bune!! Dar prin cetirea unor romane ca acesta poate vremile de aur se vor întoarce iear, cinste decî D-luî Turbure, D-neî Blossac, D-luî S. Benvenisti editor, etc...!!

Ar fi păcat să mai urmez cu pildele, de abiea am ajuns la fața 26, cîte năzdrăvăniî vor fi pîn la sfîrșit puteți să vă închipuiți. Sfătuim pe D-l Turbur să se apuce de învățat românește și să ne slăbească cu traduceri, iar pe D-l S. Benvenisti să fie mai econom cu banii și să nu tipărească pe hîrtie așa de bună și așa de frumos asemenea fleacurî ce *Romeo și Julietta*, ba încă traduse de D. E. Turbur.

Verax.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandri & Al. A. Macedonschi.

În cel din urmă număr al „Literatoriului“ D-l Al. A. Macedonschi se încearcă a critica meritul poetic al lui Alexandri. Faptul ieste vrednic de interes. Alexandri a ajuns idolul veacului său și orî și cine ar vroi să rîdice un glas nepărtinitorî, ie huiduit și numit ponegritorî al poeziei și al literaturii românești. Intocmai cum și membrii „societății de admirațiune mutuală“ a „Literatoriului“, numesc pe acei ce nu recunosc de geniî pe mai marele lor, D-l Al. A. Macedonschi. În critica D-sale poetul Bucureștean, cum vom vedea a reușit pe jumătate; iar ținta criticeî D-sale nu ieste intocmai aceeași cu a noastră. Dînsul, după noi, nu are în vedere de cît principiul: „scoală tu, să mă punie.“ Numele lui Alexandri întunecă pe al său și de aici lupta; noi plecăm dintr'un punct de vedere altul și desinteresat cu totul. Voim să luptăm în potriua suireî pe orî ce fel de tron a fețișilor. Sintem contra admirațiunîi slugarnice, de aceea, pentru noi, orî ce om, fie chiar geniî, după lume, poate fi discutat și criticat. Cetitorî vor judecă de avem dreptate orî ba.

Maî întâiû ceva cu D-l Macedonschi, D-sa zice cã ieste cel întâiû care a deschis drumul *criticeî analitice* la noi și cã D-sale îi ie maî cunoscutã de cît altora condeie ce se mulțumesc a lãudã saû injuriã. Bine, dar D. Majorescu unde remîne? Credem noi cã maî nepãrtinitoare ierã critica acestuia de cît așa zisele analize critice ale D-luî Macedonschi. Pe semne înse cã D. Majorescu, trebuie trecut sub tãcere. Marele logãfãt Urechie a fost atît de reû pieptãnat de autorul „Criticeilor.“! Trebuea astã tãcere pentru pacea sufletuluî fostuluî Ministru.

* * *

Cu drept cuvînt D-l Macedonschi zice cã va lãsã teatrul luî Alexandri și foarte bine face cãci ar trebui sã cercetãm meritul luî Labiche și al altora în loc de al D-luî Alexandri. Poezia popularã o va lãsã D-l Macedonschi poporuluî, dar socotim cã chiar în doine ieste de dispãrțit ceea ce ieste a poporuluî de ceea ce ie a poetuluî. D-l Macedonschi nu face aceasta deosebire; cãci socoate cã iele aû ieșit din crieriî D-luî Alexandri. De aceea par-tea cea maî mare a criticeilor D-sale, ie fãrã temeiu puternic. Poezia popularã ie plinã de diminutive. Lupta D-sale contra acestora ie zãdarnicã. Alexandri a copieat poporul și prin urmare nu ie vinovat aice.

Greșeli cãșunate din pricina necunoașterei limbei din Moldova, gãsим destule astfeluî în versul:

„Ca pe-o flore te-oiû cãta
„De deochi de soarte rele
„Și de șerpi te-oiû descînta.

Maî întâiû fețelesul poeziei nu ieste „cãte voiû cãuta ca pe o floare care suferã de deochi și soarte rele „— ci „cã precum cineva se îngrijește de o flore tot așa te voiû îngriji și pe tine descîntîndu-te de șerpi și îngrijîndu-te cînd te vei deochea etc.“ Apoi D-l Macedonschi, pe semne cã nu cunoaște superstiția popularã a *deochiatuluî* pentru care se sting cãrbuni și se descîntã.

Baba Cloanța fiind o poveste popularã ca și *Craiû-noû* nu putem cere de la dînsele ceea ce nu pot da.

În versul:

„Craiû noû vin cu bine
„Cu bine te du
„Iar jalea din mine
„Nu mi-o lua-nu.

În zădar criticul vede pe Schiller, căci astă strofă, sau mai bine cele două versuri de la început, sînt și azi în gura poporului. Astfeliu se întîmpină craiul nou în Moldova.

În versul:

„Pe cărarea ce se pierde“

Criticul întrebă pe sub ce se pierde cărarea? În depărtare sau în cotiturile pădurii.

În privința rimei, înțonației, etc, credem că D-l Macedonschi, mai mult *șicanează* pe poet de cît îl critică. Nici D-lui, nici noi cu toții, nu ținem ades samă de aste cerinți; mai mult, convingerea mea iese că precum astăzi, *cîntecul* a dispărut, adică că poeziile nu se mai cîntă ca în anticitate, tot astfeliu și versul ca și rima vor pieri. Poezia deslătuită de aste două piedeci va fi cu mult mai puternică și mai frumoasă. Decî nu asupra astor remășițe pieritoare să ne îndreptăm săgețile, dar asupra cuprinsului. Și aci am avea foarte mult de zis în potriva „*bardului de la Mircești*“. În adevăr Alexandri nu ie poetul realității. Dînsul zugrăvește amorul Chinejilor, danțul florilor, lumea poveștilor. Nici un simțimînt mai înalt nu găsim la dînsul. Nu descrie poetul, care stă lingă foc cu cătelușul pe brațe, în mijlocul iernei, nu descrie dînsul necazul și desnădăjduirea celor ce în loc de căteluși au doi sau trei copii și captiorul fără foc și fără mîncare. Cît a fost la Paris, în loc să-și scalde muza în focul revoluțiunei flămînzilor, poetul cîntă pe *Dridri* una din frumusețele ușoare ale Parisului. Ce e drept și Alfred de Musset a cîntat pe Mimi Pinson, dar a știut a se rîdica pînă la sublim în zugrăvirea și cîntarea lui Rolla.

— Ie adevărat că nici desnădăjduirea, nici ura, nici amorul nu sînt în poeziile lui. Poetul ne descrie pe-o Rodică care nu a fost nici o dată; și tot prin prizma unei descrieri mincinoase vedem zgrăvită vieța poporului român.

Toate acestea sînt adevăruri, dar asemănarea cu Bolintineanu nu ie ciudată. D-l Macedonschi face din Bolintineanu aproape un geniū care a ayut tot ce a lipsit lui Alexandri.

Aice trebuie să discutăm puțin.

Alexandri nu ie filosof; dar Bolintineanu iese?

Sîngur D-l Macedonschi zice că Bolintineanu iese imitatoriu lui Lamartine, Goete, etc. (între alții trebuia să citeze pe Byron). Filosofie de împrumut. Începutul lui Sorin iese imitație slugarnică după Goete (Faust). Pretenția criticului că Bolintineanu a întrecut modelul, o punem tot pe aceeași treaptă cu pretenția de rîs a D-lui Ureche de a face din plagiatul lui Văcărescu, o bucată mai frumoasă de cît originalul lui Goete. Mai multă mo-

destie, vă rugăm! Bolintineanu, nu va rămâne poet de cît prin întâile sale poezii patriotice, cari înse nu au limba așa de bună ca să se fi ase năluit cu graiul poporului. Ie cu puțință ca viziteul general lui Macedonschi să fi cetit. „Pe o stîncă neagră“, fără ca aceasta să fie asemăluirea cu geniul poporului. Și ieu am auzit o mulțime de slugi, feciori din casă, vizitei, bucătari, cetind „Dorul“ și cîntece din „Fata M-me Angot“ precum și „Povestile lui Bocacio“, fără a putea pretinde că aste lucruri sînt asemăluite cu poporul.

Cît despre faptul că Bolintineanu a inspirat pe pictori, cari au „produs capete-de-operă“, voi spune numai atîta, că încă până acum în arta picturii nu avem nici un *capo-d'operă*. Il poftesc pe D-l Macedonschi să dovedească că n'am dreptate. Iearași faptă pentru care îl pizmuește Ureche, ieste asemănarea *Eumenidelor* lui Bolintineanu, cu satirele lui Juvenal. Repet, afară de întâiele sale poezii, Bolintineanu a copiat în „Rezboaele Romînilor“ întâiele sale poezii. A imitat în „*Andrein*“ pe Byron, în „*Sorin*“ pe Goete, în „*Fata tînără pe patul morței*“ și „*Un tînăr mort în Paris*“ pe Andrei Chenier, a produs „*Florile Bosforului și Macedoniadele*“ bucăți foarte îndoelnice și în urmă *Traianidă* adevărată „aberațiune mentală“. Dacă Bolintineanu va rămănea pentru urmași, numele lui va fi scăpat numai de poeziile sale d'întăiu.

Bine înțeles că aceasta nu ieste o critică a lui Alexandri ori a lui Bolintineanu. Timpul și locul ne ieste prea îngust. Nu dăm de cît cîte-va vederi, cerute de critica D-lui Macedonschi.

* * *

Dar D-l Macedonschi face altfelîu de cît Alexandri? Ieste cu adevărat criticul om care să simtă „mila, desperarea, desprețul, suferința și să înțeleagă lumea?“ Ah! ie foarte mult de spus aice, foarte mult. D-lui se măgulește cu nădejdea de-a fi scris poezie socială. Ce-i drept cîte-va din poeziile sale, și cele mai bune, sînt din astfelîu de poezii. Dar celelalte? Cele mai multe? Unele cîntă tot stelele, luna și florile, altele fac închinăciuni pe la toate persoanele înnalte. Ce trebuie de spus de poet, cînd după *Ocne*, *Formele*, *Accenturi Intim*, *Un Beneficiu* și altele, vedem poezii cătră rege și cătră bufonul regelui, D-l Alexandrescu Urechie? Și aste toate pentru o cruce sau pentru o leafă degeaba. Credem că poetul trebuie să meargă drept în calea sa. Pentru noi D-l Macedonschi ie pierdut. Luat de vîntul ambiției, schimbat în fețiș de cătră închinătorii D-sale, se crede geni, în stare de a facetot și mai pe sus de ori ce critică.

Apoi modestiea trebuie să domnească pretutindene. Ce va să

zică dedicațiile mutuale și laudele reciproce ale membrilor „Literatoriului“? Vorbeam în unul din numerele trecute de astă manie, și arătam cum toți poeții de măhălă pot găsi adăpost în „Literatorul“. O nouă dovadă ieste dedicația ce D-l Vasilescu (cel cu monasilabele) face d-lui Al. A. Macedonschi.

Ascultați numai :

Citsem multe poetici genuri
Pe Macedonschi înse prea rar,
Citsem multe, sarcazme 'n cînturi
Inse sarcazmu-î ie mai amar ;
Dar cînd dăunăzi din întîmplare
Găsindu-î cartea ieî l'am citit
Am rîs de rîsu-î, am plîns de plînsu-î
Demon și inger l'am socotit (!)

Iel ie fiul suferinței (?)
Bun ca vorbele credinței
Reu ca Iadul pentru rei.
Ie un pariea ce trece
Printr'a țerei gloată rece
Defăimat chiar *de ai săi (!!!)*

Ieste vulturul ce zboară
Pe aripă lui ușoară
Ce-l ridică pîn' la cer
Este-o notă de-armonie
Ce mîngie său sfășie
Ie un farmec, un mister !

Vai ! și iel fără 'nctare
Nu-și oprește-a lui cîntare
Ieste bardul ce 'n delir
Cînta, cîntă pînă moare
Și sub rîs și subt plînsoare
Cade-al inimei martir !

Grozav ie Domnul Vasilescu ! Bine înse că ne-a scutit de monosilabile D-sale.

* * *

Un alt domn D-l Iancovescu face poeziî ochelarilor D-lui Macedonschi, (de ce nu ciubotelor) și pentru aceea poetul (redacțiunea) îl pune alături cu Șerbănescu și Scrob. Nu știu înse ce vor fi zicînd și D-lor de această tovarășie. Ieî unul m'ași sîmți foarte jignit.

Acum ceva mai grav. D-niŕ de la „Literatorul“ voesc sã aboneze lumea cu de-a sila ameninŕnd pe orŕi ŕi care va refuza abonamentul, cu publicarea numelui ŕi infierarea ca *strãin*, ca ipochimen care nu ŕtie ce ieste *literatura rominã*. Bre! Da grozavi mai sŕnteŕi! Ce, dacã un om refuzã „Literatorul“, apos'a sŕfŕsit lumea? Nu mai ieste iel Romŕn? Ce, literatura rominã se sŕfŕŕeŕte cu „Literatorul“? Ce? Pare-cã noi nu avem refuzaŕi? Dar nu publicãm pe nimene. Cel, cãruŕ nu-i place „Contemporanul“ are „Literatorul“ sau „Convorbirele“ dar ie tot atŕt de bun Romŕn ca ŕi mine ŕi ca D-voastrã. Multe din ipochimenele D-voastrã susŕin „Contemporanul“ care ie tot atŕt de romãnesc ca ŕi revista D-voastrã ŕi mulŕi din refuzaŕii. „Contemporanului“ sŕnt abonaŕii „Literatorului“ Fie care iŕi are gustul sãu.

Metodul abonamentelor de fricã ie cu totul nou ŕi are meritul de a fi fãrã nici o ruŕine. Lucrul se cam explicã cŕnd ieste ŕtiut cã ŕi Mecenatele „Literatorului“—Urechie pãtimeŕte de aceastã boalã. Voarba Romŕnului: Spune-mŕi cu cine umbli, ca sã-ŕi spun cine iestŕi.

* * *

Cam acestea am avut de zis asupra unei pãrŕi din cel din urmã numer al revistei din Bucureŕŕi. Cum fie care vede, am spus ŕi binele ŕi reul.

Faptul D-lui Macedonschi ŕn general ie lucru nou. Am arãtat cã amãrunŕimele criticei sŕnt puŕin temeinice. Nu mai puŕin adevãrat cã D-sa a apucat pe drũmul cel nou ŕi cã orŕi care ar fi pricina criticei noi o admitem, cãci nu trebuie lãsate fãrã control actele unui om cŕt de mare, precum nici scrierile lui.

Poate ca ŕndrãznealã D-lui Macedonschi sã-i atragã pe cap toate declãmãrile „turmei cuvãntãtoare“. Noi ŕnse nu ŕi vom arunca piatra ŕn astã afacere. Din potrivã ŕi vom sprijini acolo unde are dreptate, combãtŕndu-l unde ieste greŕit.

Cŕt despre noi aprobarea oamenilor cŕnstiŕi ŕi luminaŕi ne ajunge.

Emil.

NB. Tot o datã rugãm pe confratele nostru din Bucureŕŕi a fi mai politicoŕ cu noi de cŕt cu refuzaŕii revistei ŕi a ne trimite schimbul care ie adŕnc ŕntrat ŕn obiceiul ziaristiceŕ. Nu credem ca aceastã ŕntercare sã aibã ca pricinã vre-un gŕnd de rez-bunare. Mai ales cã nu ŕi-ar atinge de felii ŕinta .E. •

Ființe viețuitoare în cele mai mari adâncimi ale Oceanului.

Nu de mult se credea că fundul Oceanului nu poate fi locuit, că apele sînt acolò întunecoase, nemișcate, pustii. Cele mai puternice devezî se puteau aduce împotriva celui ce ar fi îndrăznit a se îndoii de părerea învățaților și ar fi zis că cine știe poate tot vor fi trăind ființi vii și la acele adâncimi. O dovadă puternică ieră apăsarea apei care de bună samă ieste foarte mare, dar n'aveau de cît să gîndească ce apăsare suferim atît noi cît și celelalte ființi viețuitoare chiar pe suprafața pămîntului, pentru a-și închipui că apăsarea nu putea împiedecă vieața în adâncimi. Ed. Forbes aflase că în marea Egee se află foarte puține animale la o adîncime mai mare de 450 de metri; că mai jos de această margine marea ieră pustie.

În anul 1861 s'a întîmplat că cablul telegrafic de pe sub mare, așezat între Sardinia și Algeria, se rupse; inginerii companiei telegrafice scoaseră cu mare greutate bucățile dintr'o adîncime de 2500 de metri. Pentru că se cer cheltueli foarte mari cu scoaterea cablurilor și punerea înapoi, se cerea a se cercetă pricinile rumperei. Cablul ieră acoperit de animale, pentru a vedea dacă iele ierau pricinuitoarele pagubei, se trimeseră bucăți de cablu lui A. Milne Edwards. Polipii cari crescuseră și trăiseră pe cablu ierău foarte însemnați, căci unii ierau specii cu totul dcosebite de cele ce trăesc pe lîngă țermurile Mediteranei; alții semănau cu specii aflate în terenurile terțiare din Sicilia și Italia; alții se găseau și pe lîngă țermuri dar foarte rar. Suedia, America, Anglia trimeseră corăbiile să cerceteze adîncimele oceanului și mai în urmă și Franția. În anul întăiu se făcură cercetări de cătră vaporul „*Travailleur*” numai în golful Gosconiei și scoaseră animale necunoscute de la adîncimi până la 3000 de metri. În anul al doilea se făcură cercetări în partea apusană a

Mediteranei și se descoperiră multe fapte însemnate pentru știință. În vara anului 1882 vaporul înaintă până la Canarii și se căpătară rezultate și mai însemnate de cît în anii trecuți.

Cea mai mare adîncime aŭ aflat'o în Golful Gassoniei, anume 5000 de metri, animale trăeau și acolo.

Vieața ieste foarte îmbielsugată în văile marine atît de lung timp necercetate. Ar fi o greșală, dacă am crede că animale de pe lîngă termuri se retrag la asemenea adîncimi; dinpotrivă fundul mărilor ieste locuit de alte specii. Ființele vii cari locuesc aproape de fața mării sînt cu desăvîrșire despărțite de cele de la adîncime, sînt ca două lumii viețuitoare cu desăvîrșire deosebite și fără nici o legătură între dînsese. Mulțime de animale cari se păreau foarte depărtate unele de altele se află legate prin forme mijlocii aflate la adîncimi. Nu trebuie să credem că la adîncimi trăesc numai animale inferioare, peștii chiar nu sînt rari. Pe lîngă țărmul Portugaliei la puțină depărtare de gura Tagului, vaporul „*Travailleur*“ aruncase mreșile sale la o adîncime de 1500 de metri. În cîte va ceasuri, se prinseră vre o douăzeci de rechini; nu așa de mari ca acei cari urmăresc corăbiile și nu se sfiesc a sfășiea vre un matelot de la cade la îndămînă, dar destul de mari de vreme ce ierau lungi de cîte un metru. Acești pești rîpitori se hrănesc cu animale trăitoare la adîncime. Negreșit că acești rechini trăesc în turme la adîncime, dar nu iese nici o dată la fața apei, de vreme ce nici o dată nu s'aŭ văzut asemenea rechini în locurile pe unde se află *Travailleur*. Crustaceele, moluștele și celenteratele sînt de asemenea numeroase și unele întrec în mărime pe cele de la fața. Ființi microscopice cari trăeau în epoca cretacee și cari se credeau stînse de mult s'aŭ aflat vii în fundurile oceanului. D-l A. Milne Edwards crede că așa numitul *Batylbius Haeckelii*, care se credea compus numai din materii ca albușul de ou și care ar fi format un felii de

formă mijlocie între ființele vii și între corpurile neorganice, nu ieste altă cevă de cît adunătură de materii albuminoase lepădate de bureți de marea și de zoofite.

Lumina soarelui străbate cu greu mai departe de cîte-va sute de metri și întunecimea trebuie să fie desăvîrșită la adîncimi. Cum trăesc oare ființele în întunec? Unele sînt oarbe; merg pipăind și ajutîndu-se de miros și de auz. S'a aflat că la asemenea animale sînt foarte tare crescute alte organe. Așă sînt crustacee cu antene (mustețe) foarte lungi. Altele din potrivă, au ochi foarte mari și strălucitori din pricina unei lumini fosforescente; acestea duc cu sine ca niște lămpi în chiar organele lor. Altele sînt strălucitoare peste tot trupul și luminează adîncimile. Intr'o noapte mreja scotea celenterate din grupa isis. Acestea aruncau lumină verziă așă de tară că se putea ceti cu ușurință la lumina pricinuită de dîsele.

S'ar crede că animalele cari nu vād nică o dată soarele ar trebui să fie necolorate; dinpotrivă înse s'a dovedit prin cercetările făcute, că în fundul oceanului locuesc animale colorate foarte viu, precum: purpuriu, trandafiriu, roș, vioriū, albastru. Mulțime dintre crevetele cari se află în mare număr la adînc sînt roșii și foarte frumoase. Unele holotorii (echinoderme) sînt de culoarea ametistului și un feliū de stea de mare întrece în frumusețe speciile aflătoare pe lîngă țermurile Fanției; culoarea ieī ieste portocalie. Pentru întăea oară a fost descoperită în mările de la Nord de un naturalist norvegian, tot o dată înse și poet renumit, și numită *Brisinga*. În legendele scandinave așă se chiamă nu juvaeriū al *Freei* și în adevăr că această stea de mare ieste un juvaeriū al oceanului.

Plantele nu pot trăi la asemenea adîncimi, de aceea hrana lucrată la suprafața mării trebuie să cadă ca un feliū de mană pentru locuitorii adîncului.

Păturile adînci sînt reci, așă în apropiere de in-

sulele Canariii s'a dovedit că la adîncime de 4000 de metri temperatura ieră 2 grade peste zero, pe cînd la fața apei ieră de 25. Pricină sînt curenții de apă rece cari curg de la Nord, pe fundul Oceanului spre Equator. Nu iese deci de mirare, dacă se pot găsi aceleași animale în fundul golfului Gasconiei și în mările de la Nord.

Multe ne-aū arătat pînă acuma adîncimile oceanului, de bună samă înse cercetările cari se urmăresc ne vor mai arătă și alte minuni. *)

I. Nădejde.

Despre scrisoare la Egipteni.

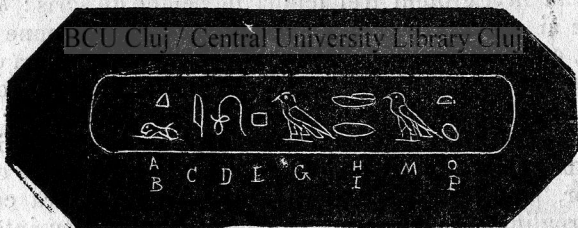
Ierău la Egipteni trei felii de semne de scris: *hieroglifice*, *hieratice* și *demotice*. In figurile alăturate sînt semne hieroglifice, cari, cum se poate vedea cu ușurință, sînt chipuri de animale, de plante și de felii altele lucruri. Semnele demotice ierău niște hieroglifice simplificate, pentru ca să fie mai ușor de făcut iute; în sfîrșit cele demotice ierău tot semne hieroglifice, dar așa de simplificate în cît nu se mai vedeau într'însele chipurile animalelor, plantelor, etc... Multă vreme nu se putură ceti inscripțiile hieroglifice, acuma înse se citesc cu atîta ușurință ca și cum ar fi scrise cu litere grecești sau latinești.

Champollion cel tînăr a deslegat pentru întăea oară hieroglifile și a putut ajunge la acest rezultat folosîndu-se de o lespede aflată la Roseta în timpul expediției lui Napoleon cel mare în Egipt. Piatra ieră naltă de vr'o trei metri și lată de unul, acuma se află în *British Museum* din Londra, iar copii felii preutindenea unde sînt muzee mai însemnate. Pe lespede ieră o inscripție cu trei felii de semne: hieroglifice, demotice și litere grecești, care cuprindea un decret al preoților în cinstea lui *Ptolomaeus Epiphanes*. (trăcă delă 204—181 înainte de Hristos), care începea cu titlurile faraonilor și apoi vestea că preoții au hotărît a da regelui cea mai mare cinste, punîndu-i statuele în toate templele, ca mulțămire pentru binefacerile făcute țerei și

*) Scurtare după „*Les explorations des grandes profondeurs de la mer faites à bord de l'avis „le Travailleur“* par A. Milne Edwards. Revue Scientifique No. 18, 28 Oct. 1882.

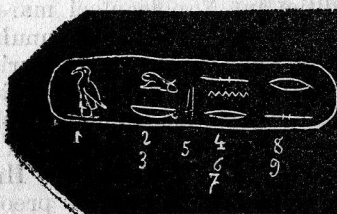
că această hotărîre a fost scrisă spre veșnica pomenire pe piatră în trei feluri cu *semne hieroglifice, cu demotice și grecește*. Înțelesul inscripției se vedea de pe scrierea grecească, rămănea acuma de aflat taina scrisorei cu hieroglife. Înainte de toate ierău nume proprii cari nu puteau să se pronunțe deosebit de tot în egiptenește și trebuia să fi fost scrise și cu hieroglife. Din fericire numele proprii se încunjurău, cum se vede în figurile alăturate, cu un feliu de ovală lungăreată. Această observație o făcuse doctorul englez Thomas Yung și prin măsurături arătase care din ovale corespunde cu numele *Ptolomaeus*, care cu Arsinoe, cu Berenike, etc. Pe atunci se găsi o piatră mai mică cu inscripție hieroglifică tradusă în grecește și cu două nume proprii; unul din acelea ieră „Ptolemaeus“ și semănă în totul cu cel de pe piatră de la Roseta, celălalt nume ieră, cum arată traducerea greacă, „Cleopatra“. Iată cum se folosi Champollion de faptele povestite pentru deslegarea hieroglifelor. Noi urmăm aici pe *Neue Welt*, unde se află prescurtat un studiu al lui Georg Ebers.

Fig. 1.

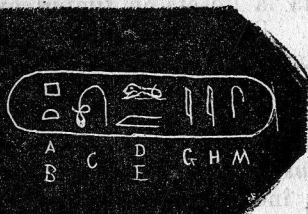
Kleopatra.

Fig. 2.

Alkšantrs

Fig. 3.

Ptolmes

Din fericire în cele două nume „Kleopatra“ și „Ptolomaeus“ sînt cinci sunete (p, t, l, e, o). Champollion compară semn-cu semn numele acestea și ieată ce află: În numele Kleopatra (fig. 1)

trebuie ca triumphiul ce se află la locul întâi, să fie cetit *k*, și trebuie să nu se afle printre hieroglifile numelui Ptolemaeus. Al doilea hieroglif în numele Kleopatra, un leu, trebuia să însemne *l* și trebuia să se afle în Ptolemaeus (fig. 2) la locul al patrulea, cum se și află. Semnul al treilea din Kleopatra, o frunză de trestie trebuia să se citească *e* și se află în locul al șeselea și în al șeptelea în Ptolemaeus; fiind că stă acolo de două ori Champollion trase închiere că grupa se citea ca *ai* grecesc. Semnul al patrulea în numele dintâi trebuie să se citească *o* și să stea în numele Ptolemaeus la locul al treilea, cum și ieră. Pătratul care în fig. 1 înseamnă *p* se află în adevăr în locul întâi din fig. 2. Semnul al șeselea înfățișând un vultur, trebuia să se citească *a* și nu trebuia că se afle în numele Ptolemaeus și în adevăr că nu se află, se află înse și la locul al nouălea în numele Kleopatra. Semnul al șeptelea din Kleopatra înfățișază o mână și trebuia să se citească *t*. În numele Ptolemaeus înse se află la locul al doilea alt *t* sub formă de jumătate de cerc. Champollion s'ar fi încurcat dacă n'ar fi presupus că același sunet putea fi arătat în două chipuri și dacă n'ar fi înțeles că jumătatea de cerc de la sfârșitul numelui Kleopatra iese *t* din articolul femeesc, care se află la Copti sub forma *to*. Semnul al optulea din numele dintâi, o gură, trebuia să se citească *r* și nu se află în Ptolemaeus. Semnul al cincilea din Ptolemaeus nu poate fi de cît *m*, iar al 8-lea un *s*.

Astfel se descoperise însemnarea a unsprezece sau împreună cu articolul douăsprezece hieroglif, mai ieră de văzut dacă prin ajutorul acestora se vor putea ceti nume proprii a cărora pronunție se cunoștea de pe inscripția grecească. Făcând cercare, găsi Champollion în hieroglifile din fig. 3, semnul lui *a* = vultur, *l* = leu, *t* = mână, *r* = gură, tocmai unde se cuvenea în numele Aleksantrs, iar hieroglifile cele nouă de la locul al treilea, al patrulea, al șeselea și al nouălea trebuia să se fi cetit, *k*, *s*, *n*. Și tot așa mergînd înainte a putut ceti toate numele de faraoni, de orașe, de zei, în sfîrșit inscripțiile întregi. Prin ajutorul limbei coptice, făcută din limbă veche egipteană află Champollion că fiecare hieroglif înseamnă sunetul cu care se începe numele lucrului închipuit. *Achem*, înseamnă vultur și chipul vulturului se citește *a*; numele mînei iese *tot* și semnul se citește *t*; al gurei iese *ro* și semnul se citește *r*, etc. Sînt și excepții de la această regulă, poate din pricina schimbărilor fonetice suferite de sunetele limbei egiptene veche în trecerea lor în limba coptică, dar cele mai multe se pot deslegă prin ajutorul acesteia din urmă. Aceste hieroglif sînt cum vedem semne de sunete sau fonetice. Scrișoarea hieroglifică iese înse amestecată cu semne de idei

cu simbole, etc înse mai totdeauna aceste semne se puneau după numele scris cu hieroglifice fonetice, așa după numele „*crocodil*“ se făcea și chipul animalului; după cuvîntul a omori se punea un braț înarmat, după numele rege, un *sceptru* simbolul puterii regestii, după cuvîntul scriere un sul de papirus etc.

Une ori stă semnul simbolic singur fără numele scris fonetic, precum este un *sceptru* pentru rege, un *ochi* pentru *privighere*, etc.

Cu hieroglifice se scriea pe *pietre*, cu hieratice se scriea pe papirus lucruri religioase, istorice și literare, cu demotice se scrieau lucrurile profane, sinete, contracte, etc....

Din cele arătate aici mi se pare că urmează că se înșală acei cari susțin că Fenicienii ori Evreii au descoperit scrierea. Nu văd ce mai ieră de aflat în principiu, cînd Egiptenii ajunseseră să scurteze vre un chip de animal, de plantă sau de altă ceva și-i dădeau în totul numai valoare-i fonetică. Așa semnul vulturului simplificat de tot înseamnă *a*, după cum și semnul unui cap de taur înseamnă *a* la Fenicienii. Ieu cred că Fenicienii intrînd în legătură cu Egiptenii au înțeles folosul scrierei hieroglifice și și-au făcut după limba lor semne ca cele demotice, ori poate chiar hieroglifice cari apoi s'au scurtat până ce au ajuns să formeze alfabetul lor așa de cunoscut. Chiar la Egiptenii ieră un număr mărginit de semne fonetice și celelalte ierău semne ori simbolice, ori chiar chipurile lucrurilor din natură, cum am arătat mai sus. Egiptenilor se cade născocirea scrierii; deci prea mare laudă se aduce Fenicienilor și încă mai mult mă mier cum s'au găsit unii să scrie că Evreii poate au fost născocitorii alfabetului. Am dori să ne spue D-l Dr. Gaster de unde a scos D-sa asemenea teorie.

X.

(va urmă).

Ferice de porci și de celelalte dobitoace!

Cetisem o dată pe cînd ieram credincios că va veni păseri cu clonțul de fier și ne vor mîncă de vii și că vom merge la morminte și vom zice morților: „Ieșiți din morminte să intrăm noi în locul vostru că nu mai putea suferi chinurile și durerile“. Acuma înse am ajuns la așa hal în cît cu drept cuvînt putem zice: „Ferice de porci și de celelalte dobitoace“ „în adevăr

ieată cetim în „Citoyen et Bataille“ de la Paris, că D-l Pasteur se află la Avignon pentru a cercetă pricina unei boli care a omorît 20,000 de porci și pentru o boală de cai, care nu știm cîți va fi omorît. Pentru acest scop D-l Pasteur a primit de la guvernul francez suma frumoasă de 50,000 de franci. Nu ne îndoim că în curînd se va află pricina boalelor și dobitoacele vor scăpă de dînsele. Ferice de porci și ferice de cai! În America ieră un feliu de *ciumă* în porci, s'au făcut cercetări, s'a aflat chip de a-i hultui după metoda lui Pasteur și nu ne îndoim că acuma neamul porcesc ieste nebîntuit de ciumă. Charbonul (dalaçul) vitelor albe a fost încă de mult studiat și învins de Pasteur, răpciuga cailor de asemenea.

Cu toate că trebuie să nu dorim nimăruî reu, dar mărturisesc fără nici o sfială, zică lumea ce va zice, că ași dori să dea o epidemie îngrozitoare de anghină difterică, de scarlatină, etc în porci. Gîndul meu ieste că atunci guvernele ar cheltui milioane pentru a află pricinile boalelor acestora și leacul și negreșit că ne-am folosi și pentru copiii noștri pe lîngă porci. Dacă copiii noștri ar fi murind de charbon, de ciuma porcească din America sau de altă boli ce se află la vite, oare n'am fi mai aproape de a-i ști în siguranță de cît acuma cînd din nefericire porcii nu mor epidemic de anghină ori de scarlatină? Cred că cetitorii noștri îmi vor dă dreptate.

Îmi mai vine încă un gînd, nu știu cum se va părea Domnilor cetitori ai „Contemporanului“: Dacă oamenii în loc să fie ca acuma slobozi ar fi robi, n'ar fi mai bine de dînșii? Dacă de pildă sărăcimea ar fi robotă, stăpîniî nu s'ar îngrijî de sănătatea ieî, cum se îngrijesc acuma de a porcilor, boilor, cailor, etc? După mine cred că dă, căci dacă se îngrijesc de porci se îngrijesc, pentru că li se face pagubă prin pieirea lor și nu din iubire neinteresată; dar, judecînd la dreptul, ce pagubă, dacă mor sute și miî de copii din sărăcime,

nu-s poate prea destul? Zic unii că țerani și sărăcimea ar fi temelicia nației, că fără de dînșii n'ar putea fi nația; dar aceștia sînt niște bîrfitori și nu trebuie să se uite cineva sănătos la minte la aiurările lor.

Dar gluma la o parte, ar fi foarte de dorit să se mai înmulțască numărul celor ce sînt gata a forma o societate pentru a lupta în potrivea boalelor molipsitoare. Până acuma am primit vr'o 60 de aderări și credem că numărul va tot crește. Indată ce s'ar afla măcar 10 sau 20 într'un district ar fi bine să formeze un grup în toată regula și să înceapă a căuta mijloace de a aduna cît mai mulți bani spre ajungerea scopului, negreșit că mulți ar fi gata să dea bani, apoi s'ar putea face reprezentări teatrale, etc., și de bună samă ca în scurt timp grupele din România ar putea avea în mîna cîte-va zeci de mii de franci și ar putea publica orî un premiu pentru cel ce ar afla leacul, fie vre un alcaloid, etc, fie hultuire; ori s'ar plati D-lui Pasteur orî altui învățat în stare a face cercetările cuvenite și fără îndoială că s'ar afla chip de a ne mîntui de asemenea boale cari ne fac mai mult rău de cît un război și n'am fi în așa hal în cît să pizmuim dobitoacele.

Ioan Nădejde.

Cîteva cuvinte D-lui Tănase Lup-bătrîn din Galați.

Primesc sînt acum cîte va zile o scrisoare din Galați în care mi se spune că un Domn Dr. în drept nu vrea să se aboneze la „Contemporanul” pentru că în loc să scriem *este*, scriem *ieste*. Ne întrebă D-l Tănase de unde am luat pe *i* și l'am pus înaintea lui *este*.

Fiind că ni se dă prilej de a ne apăra ortografia ne folosim la dînșul, numai ne mierăm că ni se citează ca autoritate în ortografie un Domn Dr. în drept;

nu ne-am miera, dacă ni s'ar aduce fie orî de unde ceva dovezi.

Iată ideea noastră. Romîniî vorbesc în multe chipuri, sînt multe dialecte, dar limba scrisă ieste una pentru toți. Această limbă literară trebuie să fie mai întăiî hotărîtă în privința formelor sale pe cît și în a sunetelor. După ce ne-am înțeles în aceste privinți pentru cei ce cred că singura ortografie științifică ieste cea fonetică, lucrul ieste foarte simplu: Avem pentru fie care sunet un semn, toate sunetele ce auzim le scriem, pe cele ce nu se aud le lăsăm nescrise. Intrebăm acum pe D-l Tănase Lup-Bătrîn, dacă în toată viața D-sale a auzit vre un romîn zicînd *este*, dacă nu zic cu toțiî *ieste*, precum zic și *fier* (nu *fer*), *mieu* (nu *meu*), *piept* (nu *pept*), etc. Dacă toți Romîniî zic *ieste* atunci de ce am primi în limba literară forma *este*? După ideea mea ar fi greșală mare, iată decî pentru ce scriem noi cei de la „Contemporanul“ *ieste*. Mi se pare că mai greu ați putea da îndreptările D-voastre pentru ce scrieți *Tănasă* și nu *Tănase* satî altfelic.

Verax.

Adevărul în cărțile noastre de istorie.

(Urmare)

D-l Xenopol zice la pagina 26 a „Istoriei“ sale „universale“ 1881:

„**Semințiile grece.** Cea întăi populație a Greciî se zice a fi fost Pelasgii, strebunî comuni ai Grecilor și Italicilor. Ei vin din Asia în Grecia și pe căt se vede și în Italia peste Marea Mediterană. Peste ei vin mai târziî *Helenii* în doue grupe: *Dorienii* care întră în Grecia continentală trecând peste Hellespont și *Ionienii* care urmează drumul Pelasgilor și se așază în insule și în Peloponez. Greciî însă trecând din Asia în Europa lasă acolo mai multe seminții, care întemează mai multe orașe ce ajung încă de timpuriî la o mare înflorire; așa sunt:

„Mitetul, Halicarnasul, Coloson, Ephesos, Teos, Clazomene, Troia.
„Civilizația Grecilor pleacă din aceste orașe ale Asiei minore,
„prin atingerea cu Fenicienii și popoarele orientului și de aici
„trece în Grecia Europeană.“

Cel mai însemnat studiu în această privință mi se pare următorul „*Les premiers habitants de l'Europe d'après les linguistique, par H. d'Arbois de Jubainville* correspondant de Institut. Paris 1877.“ Acest studiu trebuia să fie cunoscut D-lui Xenopol, pe cât și ale acelor învățați pe cari s'a întemeiat D-l d'Arbois de Jubainville. După aceste cercetări Pelasgii departe de a fi „străbunii comuni ai grecilor și ai Italicilor,“ nu sînt nici măcar Indo Europeeni. Apoi dacă cu adevărat sînt străbunii Grecilor atunci ce înțeles are fraza: „Peste ei (adecă peste Pelasgi) vin mai târziu Hellenii.“ Mi se pare că dacă Pelasgii ar fi fost străbunii Hellenilor, atunci n'ar fi mai avut înțeles cele ce spune D-l X. Iar dacă Hellenii aū remas în urmă în Asia, cum s'ar părea după spusele autoriului, atunci cum de numește pe Pelasgi străbunii Elenilor (Grecilor)? După *H. d'Arbois de Jubainville* Elenii sau Grecii s'aū scoborît în Grecia peste Tracii și Pelasgi urmînd coastele mării Adriatice și venind din regiunile Dunărei de sus unde locuise împreună cu strămoșii Italicilor și ai Celților. Aristotel ne spune: „Hellada primitivă ieră în împrejurimile Dodonei pe malurile *Acheloosului*: acolo locuiesc *Selloi* și cei numiți pe atunci *Graicoi* și acema *Helleni*“ Iată deci o amintire de timpul pe cînd nu se coborîseră încă Hellenii în Grecia propriu zisă. Vedem prin urmare din cotro trebuie să fi venit Grecii. D-l Xenopol ne mai spune apoi că *Dorienii* aū venit în Grecia peste Helespont și apoi pe uscat, iar Ionienii pe marea, ne mai spune că coloniile asiatice aū fost lăsate acolo și nu făcute mai tîrziu de emigrații din Grecia Europeană. Dar se știe foarte bine că cele întăiu triburi Grecești mai însemnate aū fost *Ionienii* și *Ahaenii* și că Ahaienii cuceriseră mai tot Peloponezul, iar Ionienii o parte din acesta și Atica. Prin veacul al XIV-lea înainte de Hristos, ajunseseră Ahaenii pe coastele de la amiezăzi ale Peloponezului, dovadă după D-l *Rougé* inscripția egipteană de la Karnak unde se află sub numele *Akaiwasa*.

(va urmă).

Verax.